

P O Z I V
NA JAVNU RASPRAVU

Poštovane/i,

Zadovoljstvo nam je pozvati Vas na Javnu raspravu o Prednacrtu zakona o izmjenama i dopunama Zakona o zabrani diskriminacije kojeg je sačinila Radna skupina za izmjene i dopune Zakona o zabrani diskriminacije.

Javna rasprava će se odžati u Sarajevu, 26. novembra/studenog 2015. godine (četvrtak) s početkom u 12,00 sati u prostorijama UNITIC amfiteatar, fra Andela Zvizdovića broj 1.

Sastavni dio poziva na javnu raspravu čine Prednacrt zakona o izmjenama i dopunama Zakona o zabrani diskriminacije i radni tekst izmjena i dopuna Zakona o zabrani diskriminacije na temelju kojeg je sačinjen Prednacrt zakona.

(16.11.2015.god.)

Na temelju članka IV.4.a) Ustava Bosne i Hercegovine, Parlamentarna skupština Bosne i Hercegovine na ____ sjednici Zastupničkog doma, održanoj _____, i na _____ sjednici Doma naroda, održanoj _____ godine, usvojila je

**ZAKON O IZMJENAMA I DOPUNAMA ZAKONA
O ZABRANI DISKRIMINACIJE**

Članak 1.

Iza članka 1. dodaje se novi članak 1a. koji glasi:

(Definicije)

U ovom zakonu termin:

- a) “Institucija ombudsmana” označava Instituciju ombudsmana za ljudska prava Bosne i Hercegovine,
- b) “javna tijela” označava sve institucije, organe, tijela, ustanove i sve druge institucije vlasti u Bosni i Hercegovini (državne, entitetske, Brčko Distrikta BiH, kantonalne, gradske, općinske, kao i druge pravne osobe koja obavljaju javne ovlasti),
- c) “Ministarstvo” označava Ministarstvo za ljudska prava i izbjeglice Bosne i Hercegovine.
- d) Izrazi koji su radi preglednosti dani u jednom gramatičkom rodu bez diskriminacije se odnose i na muškarce i na žene.

Članak 2.

U članku 2. stavak (1) iza riječi “osobi ili grupi osoba” dodaju se riječi „i onima koji su s njima u rodbinskoj ili drugoj vezi“. Iza riječi “etničke pripadnosti” stavlja se zarez i dodaju riječi „invaliditet, starosna dob“, iza riječi “u svim oblastima” riječ „javnog“ se briše.

Članak 3.

U članku 3. stavak (1) iz riječi “osoba ili skupina osoba” dodaju se riječi „u odnosu na osnove definirane u članku 2. stavak (1) ovoga zakona“.

Članak 4.

U članku 4. stavak (1) mijenja se i glasi: “Uznemiravanje je svako neželjeno ponašanje uzrokovano nekim od osnova iz članka 2. stavak (2) ovog zakona koje ima za cilj ili stvarno predstavlja povredu dostojanstva osobe i stvaranje zastrašujućeg, neprijateljskog, degradirajućeg, ponižavajućeg ili uvredljivog okruženja”.

U članku 4. stavak (2) riječ “spolno” mijenja se u riječ “seksualno”.

U članku 4. stavak (5) iz riječi “diskriminacije” stavlja se zarez i dodaju riječi “poticanje na diskriminaciju”.

U članku 4. stavak (6) briše se.

U članku 4. iza dosadašnjeg stavka (5) dodaje se novi stavak (6) koji glasi: „Viktimizacija predstavlja svaki oblik nepovoljnog postupanja prema osobama koje su u dobroj vjeri prijavile ili namjeravaju prijaviti diskriminaciju, prisustvovalale ili svjedočile diskriminaciji, odbile nalog za diskriminatornim postupanjem, na bilo koji način učestvovalale u postupku za zaštitu od diskriminacije, pružile ili imale namjeru ponuditi informacije ili dokumente potrebne u postupku zaštite od diskriminacije ili o diskriminatornom postupanju informirale javnost“.

Članak 5.

Članak 5. mijenja se i glasi: „Diskriminacijom se neće smatrati razlikovanje ili različito postupanje ako je utemeljeno na objektivnoj i razumnoj opravdanosti, kada se njima ostvaruje legitiman cilj, i ako postoji razuman odnos razmjernosti između sredstava koja se koriste i cilja koji se nastoji realizirati“.

(ALTERNATIVNO: ostaviti staru odredbu Zakona)

Članak 6.

U članku 7. stavak (2) riječi “Ombudsman Bosne i Hercegovine u granicama svoje nadležnosti” mjenjanju se riječima „U postupcima diskriminacije Ombudsman Bosne i Hercegovine“.

U članku 7. stavak (2) točka d) briše se.

U članku 7. stavak (6) iza riječi “dužna su na zahtjev” brišu se riječi „Ombudsmana Bosne i Hercegovine, najkasnije u roku od 30 dana od dana zaprimanja zahtjeva”.

Članak 7.

U članku 11. dodaje se novi stavak (4) koji glasi: “Sud i druga tijela primjenjuju načelo hitnosti u svim postupcima u kojima se ispituje tvrdnje o počinjenoj diskriminaciji.”

Članak 8.

U članku 12. stavak (1) točka d) mijenja se i glasi: “da se presuda kojom je utvrđena povreda prava na jednako postupanje na trošak tuženika objavi u medijima”.

U članku 12. dodaje se novi stavak (2) koji glasi: “Zahtjevi iz stavka (1) ovoga članka mogu se istaknuti zajedno sa zahtjevima za zaštitu drugih prava o kojima se odlučuje u parničnom postupku ako su svi zahtjevi u međusobnoj vezi bez obzira na to je li za te zahtjeve propisano rješavanje u redovnom ili u posebnom parničnom postupku, osim sporova o smetanju posjeda. U tom slučaju primjenjuju se mjerodavna pravila za vrstu spora o kojoj je riječ, ako ovim Zakonom nije drukčije određeno”.

Dosadašnji stavak (4) postaje stavak (3).

Dodaju se novi stavak (4), (5) i (6) koji glase:

“ (4) Zahtjev za objavu presude iz stavka (1) točke d) ovoga članka sud će usvojiti ako utvrdi:

(a) da je do povrede prava na jednako postupanje došlo posredstvom medija, ili

(b) da je informacija o postupanju koje krši pravo na jednako postupanje bila objavljena u medijima, a objavljivanje presude je potrebno radi potpune naknade učinjene štete ili zaštite od nejednakog postupanja u budućim slučajevima”.

“(5) Ako usvoji zahtjev za objavom presude, sud će naložiti da se presuda objavi u cijelosti. Izuzetno, sud može odrediti da se presuda objavi u dijelovima ili da se iz teksta presude uklone određeni osobni podaci ako je to potrebno radi zaštite privatnosti stranaka i drugih osoba, a ne dovodi u pitanje svrhu pružene pravne zaštite”.

“(6) Presuda kojom se nalaže objava u medijima obavezuje izdavača medija u kojem treba objaviti presudu, bez obzira na to je li bio stranka u postupku”.

Članak 9.

Iza članka 12 dodaje se novi članak 12a, koji glasi: “U slučaju da sud razmatra predmet o kojem je Institucija ombudsmana već donijela preporuku, koju stranka u postupku koristi kao dokaz, sud u skladu s pravilima postupka razmatra preporuku ombudsmana”.

Članak 10.

U članku 13. stavak (1) mijenja se i glasi: “Ako ovim zakonom nije drukčije propisano, a sukladno zakonima o sudovima obaju entiteta i Brčko Disktrikta Bosne i Hercegovine, za sporove po tužbi iz članka 12. ovoga Zakona nadležan je u prvom i drugom stupnju pored suda opće mjesne nadležnosti i sud na čijem području tužitelj ima prebivalište ili boravište, te sud mjesta gdje se dogodila šteta ili je počinjena radnja diskriminacije”.

U članku 13. stavak (4) mijenja se i glasi: “Rok za podnošenje tužbe na osnovu članka 12. ovog zakona iznosi (3) tri godine od dana saznanja o učinjenoj povredi prava, a najdalje (5) pet godina od dana učinjenja povrede. Kod kontinuirane diskriminacije rok se računa od dana posljednje učinjene radnje. Rokovi se ne računaju u slučajevima sustavne diskriminacije. Rok za podnošenje zahtjeva za reviziju iznosi tri mjeseca od dana uručenja drugostupanjske presude”.

Članak 11.

Članak 14. mijenja se i glasi:

(Mjera osiguranja)

(1) Prije pokretanja i u toku postupka povodom zahtjeva iz članka 12. stavak (1) sud može na prijedlog predlagatelja odrediti sudsku mjeru osiguranja, odnosno privremenu mjeru osiguranja, shodno pravilima zakona o parničnom postupku koji se primjenjuju u Bosni i Hercegovini.

(2) Mjera osiguranja se može odrediti ako:

- a) predlagatelj učini vjerojatnim da je povrijeđeno pravo na jednako postupanje,
- b) je određivanje mjere osiguranja potrebno radi otklanjanja opasnosti od teške povrede prava na jednako postupanje, nenadoknadle štete ili sprečavanja nasilja.

Članak 12.

Članak 15. mijenja se i glasi:

(Preraspodjela tereta dokazivanja)

(1) U svim postupcima predviđenim ovim zakonom kada osoba ili grupa osoba, na osnovu njima raspoloživih dokaza, učine vjerojatnim da je doslo do diskriminacije, teret dokazivanja da nije doslo do diskriminacije leži na suprotnoj strani.

(2) U slučajevima u kojima osoba smatra da je snosila posljedice diskriminacije, kao dokazno sredstvo za ostvarenje prava iz stavka (1) ovoga clanka mogu se koristiti i statistički podaci ili baze podataka.

(3) Kao svjedok u postupcima za zaštitu od diskriminacije može se pojaviti i osoba koja se svjesno izložila diskriminatorskom postupanju s namjerom neposredne provjere primjene pravila o zabrani diskriminacije.

4) Osoba iz stavka (3) ovoga članka dužna je obavijestiti Ombudsmane za ljudska prava Bosne i Hercegovine o namjeravanoj radnji, osim ako okolnosti to ne dozvoljavaju, kao i da o poduzetoj radnji izjesti Ombudsmana u pismenom obliku.

5) Sud osobu iz stavka (3) ovoga članka može saslušati kao svjedoka.

6) Osoba iz stavka (3) može podnijeti tužbu iz članka 12. stavak (1) točka a), b) i d) u konkretnom slučaju.

(7) U slučajevima kada osoba smatra da je snosila posljedice diskriminacije zbog propuštanja razumnog prilagođavanja, teret dokazivanja leži na protivnoj strani.

(8) Odredba stavka (1) ovoga članka ne primjenjuje u prekršajnim i kaznenim postupcima.

Članak 13.

U članku 16. stavak (1) iza riječi “ovoga Zakona” riječi “kao treća stranka” mijenjaju se riječima “može se kao umješać”. Iza riječi “žrtve diskriminacije” riječi “može se” brišu se.

U članku 16. stavak (2) mijenja se i glasi: “Sud će dopustiti učešće umješaća samo uz pristanak tužitelja”.

U članku 16. dodaje se novi stavak (3) koji glasi: “Umješać će učestvovati i poduzimati radnje u postupku sve do izričitog opoziva pristanka tužitelja”.

U članku 16. dosadašnji stavak (3) postaje stavak (4) u kojem se riječi “treća stranka sama snosi” mijenjaju riječima “umješać sam snosi”.

Članak 14.

Članak 17. mijenja se i glasi:

(1) Udruge ili druge organizacije osnovane u skladu sa zakonom, koje se bave zaštitom ljudskih prava odnosno prava određene grupe osoba mogu podnijeti tužbu protiv osobe koja je povrijedila pravo na jednako postupanje većeg broja osoba koje pretežno pripadaju grupi čija prava tužitelj štiti.

(2) U tužbi iz stavka (1) ovoga članka mogu se istaknuti zahtjevi da se:

(a) utvrdi da je tuženi povrijedio pravo na jednako postupanje u odnosu na članove grupe čija prava tužitelj štiti,

(b) zabrani poduzimanje radnji kojima se krši ili može prekršiti pravo na jednako postupanje, odnosno izvrše radnje kojima se uklanja diskriminacija ili njezine posljedice u odnosu na članove grupe,

(c) presuda kojom je utvrđena povreda prava na jednako postupanje objavi u medijima na trošak tuženog.

(3) Procesne odredbe ovog zakona na odgovarajući način primjenjuju se na tužbu iz stava (1) ovog člana.

Članak 15.

Članak 18. briše se.

Članak 16.

U članku 23. iza riječi “objavljuje se u” riječi ”javnim medijima” zamjenjuju se riječima “najmanje jednom štampanom mediju” i riječ “dostupnim” mijenja s riječju “dostupnom”.

Članak 17.

Iza članka 24 dodaje se novi članak 24a koji glasi: “Sva javna tijela, te ostala pravne osobe s više od 20 uposlenih, dužni su da u svoje opće pravne akte, ili kroz posebne pravne akte, reguliraju postupanje u slučaju diskriminacije, te da tako osiguraju efikasne interne procedure zaštite”.

O B R A Z L O Ž E N J E

I PRAVNI OSNOV ZA DONOŠENJI ZAKONA

U okviru Ustava Bosne i Hercegovine u članku IV 4. a) predviđeno je da Parlamentarna skupština Bosne i Hercegovine donosi zakone u cilju izvršavanja obveza Bosne i Hercegovine koje se u cilju donošenja Zakona o izmjenama i dopunama Zakona protiv diskriminacije u Bosni i Hercegovini odnose na izvršenje obveza Bosne i Hercegovine utvrđene u okviru članka II 1. Ljudska prava i temeljne slobode kojim je utvrđeno: *“Bosna i Hercegovina i oba entiteta će osigurati najvišu razinu međunarodno priznatih ljudskih prava i temeljnih sloboda....”* a u okviru istog članka stavak 2. Međunarodni standardi, također je utvrđeno: *„Prava i slobode predviđeni u Europskoj konvenciji za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda i u njezinim protokolima se izravno primjenjuju u Bosni i Hercegovini. Ovi akti imaju prioritet nad svim ostalim zakonima.“*

Temeljna odredba Ustava Bosna i Hercegovina na temelju koje je pripremljen tekst ovog Zakona je sadržana u članku II 4. Nediskriminacija koji je suštinski temelj za donošenje ovog Zakona, a kojim je utvrđeno: *Uživanje prava i sloboda, predviđenih u ovom članku ili u međunarodnim sporazumima navedenim u Aneksu I ovog Ustava, osigurano je svim osobama u Bosni i Hercegovini bez diskriminacije na bilo kojem temelju kao što je spol, rasa, boja, jezik, vjera, političko i drugo mišljenje, nacionalno ili socijalno podrijetlo, povezanost sa nacionalnom manjinom, imovina, rođenje ili drugi status.”*

Temelj za donošenje ovog Zakona sadrži i Opći okvirni sporazum za mir za Bosnu i Hercegovinu iz Dayton - Sporazum o ljudskim pravima poznat kao Aneks 6. Ovaj Aneks navodi 16 međunarodnih instrumenata iz oblasti ljudskih prava koji imaju obvezujući karakter za Bosna i Hercegovina. Među ovim konvencijama i deklaracijama treba spomenuti Opću deklaraciju o pravima čovjeka iz 1948. godine, koja u članku 7. proklamira jednakost svih pred zakonom, kao i to da „svi imaju pravo na jednaku zaštitu protiv bilo kakve diskriminacije kojom se krši ova Deklaracija i protiv svakog poticanja na takvu diskriminaciju“. Konvencija o eliminiranju svih oblika diskriminacije žena iz 1979. godine navodi u članku 2. da „države potpisnice osuđuju diskriminaciju žena u svim njezinim oblicima i odlučne su voditi svim mogućim i odgovarajućim sredstvima i to bez odlaganja, politiku eliminiranja diskriminacije žena...“ Međunarodna konvencija o ukidanju svih oblika rasne diskriminacije iz 1965. godine osuđuje rasnu diskriminaciju, a države članice se „obvezuju da će svim odgovarajućim sredstvima i bez odlaganja provoditi politiku koja teži ukinuti svaki oblik rasne diskriminacije...“. Europska konvencija o ljudskim pravima iz 1950. godine, koja ima prednost nad svim zakonima u Bosna i Hercegovina, garantira uživanje ljudskih prava i sloboda bez diskriminacije, a Protokol 12 uz Europsku konvenciju iz 2000. godine sadrži odredbu koja uvodi opću zabranu diskriminacije prema bilo kojem temelju. Konvencija o pravima djeteta iz 1989. garantira poštivanje prava svakog djeteta, bez

diskriminacije. I dva međunarodna pakta, [Pakt o građanskim i političkim pravima](#) i [Pakt o ekonomskim, socijalnim i kulturnim pravima](#), temelje se na principu zabrane diskriminacije.

II. RAZLOZI ZA DONOŠENJE ZAKONA I OBRAZLOŽENJE PREDLOŽENIH RJEŠENJA

Bosnu i Hercegovinu dodatno obvezuje i nastojanje da postane članicom Europske unije. Članstvo u Europskoj uniji uvjetovano je usvajanjem antidiskriminacijskoga zakonodavstva i njegove potpune usklađenosti s pravnom stečevinom Europske unije, kao i njegovom primjenom u praksi. U svezi s navedenom obvezom, za Bosna i Hercegovina je potrebno naglasiti i važnost direktiva Vijeća Europske unije koje i Bosnu i Hercegovinu, kao članicu Vijeća Europe, obvezuju na poštivanje principa nediskriminacije: [Direktiva koja garantira ravnopravan tretman bez obzira na rasno i etničko podrijetlo](#), [Direktiva koja zabranjuje diskriminaciju pri upošljavanju na temelju vjere, uvjerenja, invaliditeta, starosne dobi ili seksualnog usmjerenja](#), te [Direktiva o implementaciji principa jednakih mogućnosti i jednakoga tretmana muškaraca i žena u oblasti upošljavanja](#).

Razlozi za donošenje Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o zabrani diskriminacije ogledaju se u činjenici da je Europska komisija nakon 6. sastanka Privremenog odbora za stabilizaciju i pridruživanje koji je dana 3. i 4. srpnja 2013. godine održan u Bruxellesu, pozvala vlasti Bosne i Hercegovine da u potpunosti usklade svoje zakonodavstvo s *acquisem* EU kada su pitanju propisi o borbi protiv diskriminacije.

Zakonu o zabrani diskriminacije dodaje se novi članak 1a kojim se Zakon o zabrani diskriminacije dopunjuje s definicijama radi lakšeg razumijevanja i tumačenja zakona budući da se tri termina iz ovoga članka koriste u cijelom zakonu.

Članak 2. Zakona o zabrani diskriminacije mijenja se iz razloga što Direktiva Vijeća 2000/78/EC zabranjuje diskriminaciju temeljem seksualne orijentacije, invaliditeta, vjere ili uvjerenja, te dobi. U postojećoj listi osnova u Zakonu o zabrani diskriminacije, dob i invaliditet nisu navedeni kao osnovi za diskriminaciju. Radi usklađivanja Zakona o zabrani diskriminacije s Direktivom Vijeća 2000/78/EC pristupilo se izmjeni i dopuni ovoga članka dodavanjem dobi i invaliditeta kao osnova koje se izrijekom navode. U pogledu dopune ovoga članka koja se odnosi na rodbinsku i drugu povezanost osobe ili skupine osoba, ista je preuzeta iz antidiskriminacijskih zakona zemalja u okruženju.

Članak 3. Zakona o zabrani diskriminacije dopunjuje se u jednom dijelu radi preciziranja ove zakonske odredbe. Direktivom 2000/43/EZ i Direktivom 2000/78/EZ uređeno je da se kao oblici diskriminacije zabranjuju izravna i neizravna diskriminacija, uznemiravanje i poticanje na diskriminaciju. Ovim direktivama se od država traži da osiguraju sudski i/ili upravni postupak, obrtanje tereta dokazivanja, mogućnost sudjelovanja u postupku kao zastupnici ili potpora tužitelju, zaštita od viktimizacije, te da sankcije budu učinkovite, proporcionalne i preventivne.

Članak 4. Zakona o zabrani diskriminacije je mijenjan iz razloga što neko postupanje u smislu Direktive Vijeća 2000/43/EZ ili Direktive 2000/78/EZ treba definirati kao neželjeno i definicija uznemiravanja u postojećem zakonu bez preziciranja ove zakonske odredbe na navedeni način mogla biti upitna sa stajališta načela razmjernosti. U skladu s navedenim direktivama dana je i definicija viktimizacije i izvršena dopuna postojeće zakonske odredbe na način da se i poticanje smatra oblikom diskriminacije.

Članak 5. Zakona o zabrani diskriminacije koji se odnosi na iznimke od načela jednakog postupanja nije definiran do kraja i ostavljene su kao dvije mogućnosti, da isti ima samo definiciju iznimke od načela jednakog postupanja ili da ova odredba Zakona ostane nepromijenjena. U pogledu izmjene i dopune ove zakonske odredbe važno je napomenuti da Direktive 2006/54 i 2000/43 dopuštaju određene iznimke, kao i to da Okvirna direktiva 2000/78 koja se odnosi na osnove dobi, seksualne orijentacije, vjere i invaliditeta propisuje mogućnost odstupanja od jamstva jednakosti u postupanju. Ova direktiva dozvoljava država članicama da zakonima propišu mjere koje se u demokratskim društvima smatraju neophodnim u svrhu javne sigurnosti, očuvanja javnog reda i sprječavanja kaznenih djela, očuvanje zdravlja te zaštite prava i sloboda drugih.

Članak 7. Zakona o zabrani diskriminacije mijenjan je na temelju dosadašnjeg iskustva u radu Ombudsmana za ljudska prava Bosne i Hercegovine i na temelju prijedloga ombudsmana da se rok za dostavljanje traženih podataka i dokumenata od strane nadležnih institucija u Bosni i Hercegovini briše.

Članak 11. Zakona o zabrani diskriminacije dopunjen je načelom hitnosti u svim postupcima u kojima se ispituju tvrdnje o počinjenoj diskriminaciji iz razloga što Zakon prati ciljeve direktiva Europske unije kada je u pitanju definiranje planiranog utjecaja Zakona. Praksa sudova kada je u pitanju efikasna zaštita koja bi trebala biti garantirana ovim Zakonom još uvijek nije u potpunosti ostvarena. Analizirajući predmete koji su do sada razmatrani od sudova može se zaključiti da je vrlo neujednačena. Pored toga i pored činjenice da su predmeti diskriminacije hitni sudovi još uvijek ne postupaju hitno u svim postupcima u kojima se ispituje tvrdnja o počinjenoj diskriminaciji.

Članak 12. Zakona o zabrani diskriminacije propisuje pravo tužitelja da zahtjeva da se presuda kojom je utvrđena povreda na jednako postupanje na trošak tuženika objavi u medijima ukoliko je do povrede prava na jednako postupanje došlo posredstvom medija ili da je informacija o postupanju koje krši pravo na jednako postupanje bila objavljena u medijima.

Članak 12a Zakona o zabrani diskriminacije predložen je iz razloga što se u dosadašnjoj sudskoj praksi preporuke Institucije ombudsmana za ljudska prava Bosne i Hercegovine nisu uzimale u obzir i što je sudska praksa i u ovome dijelu bila također neujednačena. Uzimajući u obzir podjelu vlasti na zakonodavnu, izvršnu i sudsku i neovisnost sudova u njihovome radu, navedenom dopunom Zakona o zabrani diskriminacije htjelo se ukazati na neophodnost i potrebu razmatranja preporuka ombudsmana u postupku koji se vodi, a koje stranka koristi

kao dokaz. S obzirom da preporukama ombudsmana pretodi postupak istraživanja, preporuka ombudsmana značajna je u tom smislu što već ukazuje na postojanje diskriminacije utvrđene u provedenom postupku.

Članak 13. Zakona o zabrani diskriminacije u dijelu koji se odnosi na nadležnost sudova dopunjen je na način da se nadležnim sudom smatra i sud na čijem području tužitelj ima prebivalište ili boravište, kao i sud mjesta gdje se dogodila šteta ili je počinjena radnja diskriminacije, pored sudova opće mjesne nadležnosti. Razlozi zbog kojih se pristupilo dopuni navedene zakonske norme ogledaju se u činjenici da je tužitelju dana mogućnost izbora suda pred kojim će voditi postupak po tužbi za zaštitu od diskriminacije. U najboljem interesu podnositelja tužbe za zaštitu od diskriminacije raniji rokovi za podnošenje tužbe “ (3) tri mjeseca od dana saznanja o učinjenoj povredi prava, a najdalje (1) jednu godinu od dana učinjenja povrede” produženi se na (3) tri godine od dana saznanja o učinjenoj povredi prava, a najdalje (5) pet godina od dana učinjenja povrede, s tim što se isti ne računaju u slučaju sustavne diskriminacije.

Članak 14. Zakona o zabrani diskriminacije predstavlja zaštitnu mjeru radi otklanjanja opasnosti od teške povrede prava na jednako postupanje, nenadoknadive štete ili sprječavanja nasilja koja se izriče shodno pravilima zakona o parničnom postupku koji se primjenjuju u BiH.

Članak 15. Zakona o zabrani diskriminacije je norma koja regulira preraspodjelu tereta dokazivanja koje je zajamčeno svim antidiskriminacijskim direktivama. Antidiskriminacijske direktive ujednačeno određuju načelo preraspodjele tereta dokazivanja i propisuju da kada stranka koja smatra da joj je povrijeđeno pravo na jednakost u postupanju iznese i dokaže činjenice temeljem kojih može učiniti vjerojatnim da je do diskriminacije došlo, na tuženom je da dokaže da nije povrijedio jamstvo jednakosti u postupanju. Uzimajući u obzir navedeno pristupilo se izmjenama i dopunama navedene zakonske norme.

Članak 16. Zakona o zabrani diskriminacije mijenjan je i dopunjen na način da je umješaču omogućeno pravo učešća u postupku na strani osobe ili skupine osoba koje tvrde da su žrtve diskriminacije. Umješač je treća osoba koja u parnici koja se vodi između određenih stranaka, pridružuje jednoj od njih, na način da sama ne postaje stranka, ali ima pravni interes da stranka kojoj se pridružila uspije u parnici, budući da se pravne posljedice presude mogu posredno odraziti i na njegovu pravnu situaciju.

Članak 17. Zakona o zabrani diskriminacije propisuje da je kolektivnu tužba za zaštitu od diskriminacije moguće podnijeti da bi se utvrdilo da je tuženi povrijedio pravo na jednako postupanje.

Članak 18. Zakona o zabrani diskriminacije briše se iz razloga što je isti definira viktimizaciju, a viktimizacija je posebno definirana i ubačena kao poseban stavak (6) članka 4. ovoga zakona

Članak 23. Zakona o zabrani diskriminacije izmjenjen je u cilju preciznije primjene ove odredbe u smislu da se jasno definira da se objava rješenja o prekršaju na vrši ptem javnih nego štampanih medija.

Zakonu o zabrani diskriminacije dodaje se novi članak 24a u cilju osiguranja zaštite od diskriminacije uvođenjem obveze donošenja općih upravnih akata od strane javnih tijela i pravnih osoba kojima će se regulirati postupanje u slučaju diskriminacije.

III USKLADENOST PROPISA SA EUROPSKIM ZAKONODAVSTVOM

Između Bosne i Hercegovine, s jedne strane i europskih zajednica i njihovih država članica, s druge strane, sklopljen je *Sporazum o stabilizaciji i pridruživanju* kao dokument od posebne važnosti za razvoj zakonodavstva, iz kojeg proizlaze potrebe da se ova problematika zakonski regulira na cjelovit način, a prema standardima koje propisuje regulativa Europske unije.

Sklapanjem navedenog Sporazuma, Bosna i Hercegovina je i formalno preuzela obvezu usklađivanja svoga cjelokupnoga zakonodavstva s propisima EU.

Prijedlog Zakona o izmjenama i dopunama Zakon o zabrani diskriminacije (u daljnjem tekstu: Zakon) usklađuje se sa direktivama Europske unije i to .

- *Direktivom Vijeća 2000/43/EZ o primjeni načela ravnopravnosti osoba, bez obzira na njihovo rasno ili etničko podrijetlo i*

- *Direktivom Vijeća 2000/78/EZ o uspostavi okvira za jednak tretman na području upošljavanja i odabira zvanja.*

IV. PROVEDBENI MEHANIZMI I NAČIN OSIGURAVANJA POŠTIVANJA PROPISA

Temeljni institucionalni mehanizam definiran je kroz nadležnosti Ombudsmena Bosna i Hercegovina i utvrđivanju dvije procesne mogućnosti i to prethodno podnošenje prigovora u toku postojećih postupaka ili podnošenjem posebne tužbe za zaštitu od diskriminacije.

Ministartvo za ljudska prava i izbjeglice dužno je pratiti primjenu ovog Zakona, što je definirano kroz sustav prikupljanja informacija o predmetima diskriminacije koji su obveza svih nadležnih organa u Bosni i Hercegovini.

Nadležne institucije u Bosna i Hercegovina snose odgovornost ukoliko ne surađuju sa Ombudsmenima Bosna i Hercegovina i ne dostavljaju tražene informacije.

Svi ovi elementi utvrđeni ovim Zakonom osiguravaju odgovarajuće provedbene mehanizme za primjenu ovog Zakona, a koji su, s druge strane, pojačani predviđanjem kaznenih odredbi za kršenje ovog Zakona.

V. OBRZLOŽENJE FINACIJSKIH SREDSTAVA ZA PROVEDBU ZAKONA I FINACIJSKI UČINCI ZAKONA

Za provođenje ovog Zakona sredstva će biti planirana u proračunu Institucije Ombudsmana BiH koja je prema ovom Zakonu predviđena kao Središnje tijelo za zaštitu od diskriminacije.

VI. OPIS KONZULTACIJA VOĐENIH U PROCESU IZRADE ZAKONA

Odlukom ministricе za ljudska prava i izbjeglice Bosne i Hercegovine uspostavljena je Radna skupina za izradu izmjena i dopuna Zakona o zabrani diskriminacije. Radnu skupinu čine predstavnici Ministarstva za ljudska prava i izbjeglice BiH, Ministarstva pravde BiH, Institucije ombudsmana za ljudska prava BiH, Agencije za ravnopravnost spolova BiH, Visokog sudbenog i tužiteljskog vijeća BiH i Direkcije za europske integracije Vijeća ministara BiH. Postupak izrade izmjena i dopuna Zakona o zabrani diskriminacije temeljio se, pored ostalog, i na zakonskim rješenjima predloženim od strane nevladinog sektora. Postupak izrade izmjena i dopuna Zakona o zabrani diskriminacije vođen je u suradnji i uz pomoć Misije OSCE u Bosni i Hercegovini i Delegacije Europske unije u Bosni i Hercegovini. Sačinjeni prednacrt zakona potrebno je, prema zaključku Vijeća ministara Bosne i Hercegovine, usuglasiti s entiteskim vladama i Vladom Brčko distrikta Bosne i Hercegovine.

VII. RASPORED EVENTUALNOG PONOVOG PREISPITIVANJA UVEDENOG PROPISA

U odnosu na karakter i sadržaj ovoga Zakona procjenjujemo da je nakon njegovog potpunog usklađivanja s *acquisem* Europske unije potrebno analizirati njegovu primjenu u praksi u roku od godinu od dana stupanja na snagu, a njegovo eventualno preispitivanje u roku od najmanje tri godine njegove implementacije.

Na temelju članka IV.4.a) Ustava Bosne i Hercegovine, Parlamentarna skupština Bosne i Hercegovine na 57. sjednici Zastupničkog doma, održanoj 8. srpnja 2009. godine, i na 33. sjednici Doma naroda, održanoj 23. srpnja 2009. godine, usvojila je

ZAKON O IZMJENAMA I DOPUNAMA ZAKONA

O ZABRANI DISKRIMINACIJE

POGLAVLJE I. OPĆE ODREDBE

Članak 1. (Predmet Zakona)

(1) Ovim se Zakonom uspostavlja okvir za ostvarivanje jednakih prava i mogućnosti svim osobama u Bosni i Hercegovini i uređuje sustav zaštite od diskriminacije.

(2) Sukladno Ustavu Bosne i Hercegovine i međunarodnim standardima koji se odnose na ljudska prava i temeljne slobode, ovim se Zakonom utvrđuju odgovornosti i obveze zakonodavne, sudbene i izvršne vlasti u Bosni i Hercegovini, kao i pravnih osoba i pojedinaca koji provode javne ovlasti (u daljnjem tekstu: nadležne institucije u Bosni i Hercegovini), da svojim djelovanjem omoguće zaštitu, promicanje i stvaranje uvjeta za jednako postupanje.

Član 1a.

(Definicije)

U ovom zakonu termin:

a) “Institucija ombudsmena” označava Instituciju ombudsmena za ljudska prava Bosne i Hercegovine,

b) “javna tijela” označava sve institucije, organe, tijela, ustanove i sve druge institucije vlasti u Bosni i Hercegovini (državne, entitetske, Brčko Distrikta BiH, kantonalne, gradske, opštinske, kao i druga pravna lica koja obavljaju javne ovlasti),

c) “Ministarstvo” označava Ministarstvo za ljudska prava i izbjeglice BiH.

d) Izrazi koji su radi preglednosti dati u jednom gramatičkom rodu bez diskriminacije se odnose i na muškarce i na žene.

Članak 2. (Diskriminacija)

(1) Diskriminacijom će se, u smislu ovog zakona, smatrati svako različito postupanje uključujući svako isključivanje, ograničavanje ili davanje prednosti utemeljeno na stvarnim ili pretpostavljenim osnovama prema bilo kojem licu ili grupi lica, **i onima koji su s njima u rodbinskoj ili drugoj vezi**, na osnovu njihove rase, boje kože, jezika, vjere, etničke pripadnosti, **invaliditet, starosna dob**, nacionalnog ili socijalnog porijekla, političkog ili drugog uvjerenja, imovnog stanja, članstva u sindikatu ili drugom udruženju, obrazovanja, društvenog položaja i spola, spolnog izražavanja ili orijentacije, kao i svaka druga okolnost koja ima za svrhu ili posljedicu da bilo kojem licu onemogući ili ugrožava priznavanje, uživanje ili ostvarivanje na ravnopravnoj osnovi, prava i sloboda u svim oblastima života.

(2) Zabrana diskriminacije primjenjuje se na sva javna tijela te na sve fizičke ili pravne osobe i u javnom i u privatnom sektoru, u svim područjima, kakve su naročito: zaposlenje, članstvo u profesionalnim udrugama, obrazovanje, obuka, stanovanje, zdravstvo, socijalna skrb, dobra i usluge namijenjene javnosti i javnim mjestima, obavljanje gospodarskih aktivnosti i javne usluge.

POGLAVLJE II. OBLICI DISKRIMINACIJE

Članak 3. (Oblici diskriminacije)

(1) Neposredna diskriminacija je svako različito postupanje po osnovama određenim u članku 2. ovog Zakona, odnosno svako djelovanje ili propuštanje djelovanja kada je neka osoba ili skupina osoba dovedena ili je bila ili bi mogla biti dovedena u nepovoljniji položaj za razliku od neke druge osobe ili skupine osoba u sličnim situacijama.

(2) Posredna diskriminacija podrazumijeva svaku situaciju u kojoj, naizgled, neutralna odredba, kriterij ili praksa ima ili bi imala učinak dovođenja neke osobe ili skupine osoba **u odnosu na osnove definirane u članku 2. stavak (1) ovoga zakona** u nepovoljan ili manje povoljan položaj u odnosu na druge osobe.

Članak 4. (Ostali oblici diskriminacije)

(1) Uznemiravanje je svako neželjeno ponašanje uzrokovano nekim od osnova iz člana 2. stava (1) ovog zakona koje ima za cilj ili stvarno predstavlja povredu dostojanstva lica i stvaranje zastrašujućeg, neprijateljskog, degradirajućeg, ponižavajućeg ili uvredljivog okruženja.

(2) **Seksualno** uznemiravanje jest svaki oblik neželjenog verbalnog, neverbalnog ili fizičkog ponašanja spolne naravi, čija pojava ima za svrhu ili joj je učinak povreda dostojanstva osobe, posebice kada se njime stvara zastrašujuće, neprijateljsko, degradirajuće, ponižavajuće ili uvredljivo ozračje.

(3) Mobing se smatra oblikom nefizičkog uznemiravanja na radnom mjestu koje se ponavlja radnjama koje imaju ponižavajući učinak na žrtvu i ima za svrhu ili posljedicu degradaciju zaposlenikovih radnih uvjeta ili profesionalnog statusa.

(4) Segregacija je djelo kojim (fizička ili pravna) osoba odvaja druge osobe na temelju jedne od nabrojanih osnova iz članka 2. ovoga Zakona, u skladu s definicijom diskriminacije sadržanom u članku 2. ovoga Zakona.

(5) Izdavanje naloga drugima za činjenje diskriminacije, pomaganje drugima u diskriminaciji **i poticanje na diskriminaciju** smatra se oblikom diskriminacije.

(6) Viktimizacija predstavlja svaki oblik nepovoljnog postupanja prema licima koja su u dobroj vjeri prijavila ili namjeravaju prijaviti diskriminaciju, prisustvovala ili svjedočila diskriminaciji, odbila nalog za diskriminatornim postupanjem, na bilo koji način učestvovala u postupku za zaštitu od diskriminacije, pružila ili ima namjeru da ponudi informacije ili dokumente potrebne u postupku zaštite od diskriminacije ili o diskriminatornom postupanju informisala javnost.

Članak 5.

(Iznimke od načela jednakog postupanja)

Diskriminacijom se neće smatrati razlikovanje ili različito postupanje utemeljeno na objektivnoj i razumnoj opravdanosti, kada se njime ostvaruje legitiman cilj i ako postoji razuman odnos razmjernosti između sredstava koja se koriste i cilja koji se nastoji realizirati.

ALTERNATIVNI PRIJEDLOG RADNE SKUPINE JE DA SE SVE OVO ISPOD BRIŠE

a) proizlaze iz provedbe ili donošenja privremenih posebnih mjera, osmišljenih kako bi se spriječile ili nadoknadile štete koje osobe trpe, a koje su određene osnovama navedenim u članku 2. ovoga Zakona i to naročito za pripadnike **ugroženih** skupina, poput: osoba s invaliditetom, pripadnika nacionalnih manjina, žena, trudnica, djece, mladeži, starijih osoba i drugih društveno isključenih osoba, civilnih žrtava rata, žrtava u kaznenim postupcima, raseljenih osoba, prognanika i azilanata; odnosno kako bi se omogućilo njihovo puno sudjelovanje u svim područjima života;

b) su utemeljene na obilježju koje se odnosi na bilo koju od osnova navedenih u članku 2. ovoga Zakona kada, u ograničenim okolnostima, zbog naravi konkretnih profesionalnih aktivnosti koje su u pitanju ili okolnosti u kojima se provode, takvo obilježje je stvarni i određujući uvjet u pogledu odabira zvanja. Ova iznimka bit će predmetom povremenih preispitivanja;

c) su utemeljene na razlikovanju, isključivanju ili davanju prednosti u vezi sa zapošljavanjem kao člana osoblja institucije koje se čini u skladu s doktrinama, osnovnim postavkama, dogmama, vjerovanjima ili učenjima konkretne vjeroispovijesti ili vjere, budući da je razlikovanje, isključenje ili davanje prednosti učinjeno savjesno kako ne bi došlo do povrede vjerskih osjećaja pripadnika te vjeroispovijesti ili te vjere;

d) se njima određuje maksimalna dob najprimjerenija za prekid radnog odnosa i određuje dob kao uvjet za mirovinu;

e) su utemeljene na državljanstvu na način predviđen zakonom;

f) su utemeljene na realizaciji razumne prilagodbe s ciljem osiguranja načela jednakog postupanja u odnosu na osobe s invaliditetom. Poslodavci su stoga, prema potrebi, u konkretnom slučaju dužni poduzeti odgovarajuće mjere kako bi omogućili osobi s invaliditetom da ostvari pristup, sudjeluje ili napreduje u zaposlenju, odnosno da sudjeluje u obuci, ako takve mjere ne nameću nerazmjern teret poslodavcu;

g) se stavlja u nepovoljniji položaj pri uređivanju prava i obveza iz obiteljskog odnosa kada je to određeno zakonom, a osobito s ciljem zaštite prava i interesa djece, što mora biti opravdano legitimnom svrhom, zaštitom javnog morala, kao i pogodovanju braka sukladno odredbama obiteljskih zakona;

h) se prilikom zasnivanja radnog odnosa, uključuje u članstvo, kao i u djelovanju koje je sukladno nauku i poslanju registriranih crkava i vjerskih zajednica u BiH, te druge javne ili privatne organizacije koje djeluju u skladu s ustavom i zakonima, ako to zahtijevaju vjerske doktrine, uvjerenja ili ciljevi.

POGLAVLJE III. ZAŠTIĆENA PRAVA

Članak 6. (Područje primjene)

Ovaj Zakon primjenjuje se na postupanje svih javnih tijela na razini države, entiteta, kantona i Brčko Distrikta Bosne i Hercegovine, općinskih institucija i tijela, te pravnih osoba s javnim ovlastima, kao i na postupanje svih pravnih i fizičkih osoba, u svim područjima života, a posebice u sljedećim područjima:

- a) zapošljavanja, rada i radnih uvjeta, uključujući pristup zaposlenju, zanimanju i samozapošljavanju, kao i radne uvjete, potpore, promicanja u službi i otpuštanja s posla;
- b) obrazovanja, znanosti i športa. Dostupnost obrazovanja ne bi trebala ovisiti o useljeničkom statusu djece ili njihovih roditelja;
- c) socijalne skrbi, uključujući socijalno osiguranje, socijalne naknade, socijalnu potporu (naknade za stanovanje, naknade za mladež itd.) i način postupanja prema korisnicima socijalne skrbi;
- d) zdravstvene zaštite, uključujući dostupnost zaštite i liječenja, i u odnosu na način na koji se pruža zaštita i liječe pacijenti;
- e) obuke, uključujući početno osposobljavanje i stalno stručno usavršavanje, sve vrste i sve razine profesionalnog usmjerenja, naprednog stručnog usavršavanja, dokvalifikacije i prekvalifikacije, uključujući i stjecanje praktičnog radnog iskustva;
- f) pravosuđa i uprave, uključujući poslove policije i drugih službenika za provedbu zakona, službenika pogranične kontrole, vojno i zatvorsko osoblje. Konkretno, sve osobe bit će jednake pred sudovima i tribunalima;
- g) stanovanja, uključujući pristup stanovanju, uvjete stanovanja i raskid ugovora o najmu;
- h) javnog informiranja i medija;
- i) članstva u profesionalnim udrugama, uključujući članstvo u udrugama radnika ili poslodavaca ili u bilo kojoj organizaciji čiji članovi obavljaju određeno zanimanje; uključenost u takve udruge i pogodnosti koje pružaju takve udruge;
- j) roba i usluga namijenjenih javnosti i javnim mjestima, uključujući, primjerice, pri kupovini roba u trgovini, pri podnošenju molbe za zajam u banci i u odnosu na pristup diskotekama, kafićima i restoranima;
- k) obavljanja gospodarske djelatnosti, uključujući pravo o tržišnom natjecanju, odnose između poduzeća i odnose između poduzeća i države;
- l) sudjelovanja u kulturnom i umjetničkom stvaralaštvu;
- m) jednakom sudjelovanju svih građana u javnom životu;
- n) obitelji, pri čemu će bračni drugovi uživati potpunu jednakost prava i odgovornosti glede bračne zajednice tijekom trajanja bračne zajednice i njezine rastave, uključujući i prava i odgovornosti glede podizanja djece, sukladno odredbama obiteljskog zakona.

o) prava djeteta, uključujući mjere zaštite koje su potrebne shodno njihovom statusu maloljetnika od njihove obitelji, društva i države.

POGLAVLJE IV. INSTITUCIJE NADLEŽNE ZA ZAŠTITU OD DISKRIMINACIJE

Članak 7.

(Centralna institucija za zaštitu od diskriminacije)

(1) Centralna institucija nadležna za zaštitu od diskriminacije je Ombudsmen za ljudska prava Bosne i Hercegovine (u daljnjem tekstu: Ombudsmen Bosne i Hercegovine).

(2) U postupcima diskriminacije Ombudsmen Bosne i Hercegovine:

- a) zaprima pojedinačne i grupne žalbe u vezi s diskriminacijom;**
- b) fizičkim i pravnim licima koja su podnijela žalbu zbog diskriminacije daje potrebna obavještenja o njihovim pravima i obavezama, te mogućnostima sudske i druge zaštite;**
- c) povodom žalbe Ombudsmen Bosne i Hercegovine može odlučiti da ne prihvati žalbu ili da pokrene postupak istraživanja;**
- e) prikuplja i analizira statističke podatke o slučajevima diskriminacije;**
- f) podnosi godišnji, a prema potrebi i vanredne izvještaje o pojavama diskriminacije Parlamentarnoj skupštini Bosne i Hercegovine, Parlamentu Federacije Bosne i Hercegovine, Narodnoj skupštini Republike Srpske i Skupštini Brčko Distrikta Bosne i Hercegovine;**
- g) informira javnost o pojavama diskriminacije;**
- h) na vlastitu inicijativu, provodi istraživanja u oblasti diskriminacije;**
- i) daje mišljenja i preporuke s ciljem sprečavanja i suzbijanja diskriminacije, te predlaže odgovarajuća zakonska i druga rješenja nadležnim institucijama u Bosni i Hercegovini;**
- j) ima pravo da pokreće i učestvuje u postupku za zaštitu od diskriminacije za prekršaje propisane ovim zakonom;**
- k) prati zakonodavstvo i daje savjete zakonodavnim i izvršnim organima;**
- l) podiže svijest o pitanjima vezanim za rasizam i rasnu diskriminaciju u društvu;**
- m) unapređuje politike i prakse koje imaju za cilj da osiguraju jednako postupanje.**

(3) Ombudsmen Bosne i Hercegovine pri izradi redovnih izvještaja, mišljenja i preporuka o pojavama diskriminacije sarađuje s organizacijama civilnog društva koje se bave zaštitom i promoviranjem ljudskih prava i organizacijama koje se bave zaštitom prava grupa izloženih visokom riziku diskriminacije.

(4) Ombudsmen Bosne i Hercegovine pruža pomoć licima ili grupama lica koja se obraćaju međunarodnim tijelima za zaštitu od diskriminacije u davanju uputstava, savjeta, konsultacija u toku postupka, prijedloga i preporuka.

(5) Institucija ombudsmena za ljudska prava Bosne i Hercegovine će u svrhu ostvarivanja svoje nadležnosti uspostaviti poseban odjel koji bi isključivo razmatrao predmete navodne diskriminacije u pogledu postupanja javnih tijela na nivou države, entiteta, kantona i Brčko Distrikta Bosne i Hercegovine, općinskih institucija i tijela, te pravnih lica s javnim ovlaštenjima, kao i postupanje svih pravnih i fizičkih lica, u svim oblastima života.

U budžet Institucije ombudsmena za ljudska prava Bosne i Hercegovine bit će uvrštena posebna budžetska stavka neophodna za funkcioniranje specijalnog odjela/specijalnih odjela za borbu protiv diskriminacije.

(6) Sve državne institucije, entitetske, kantonalne i tijela Brčko Distrikta Bosne i Hercegovine, općinske, institucije i pravna lica s javnim ovlaštenjima, te ostala pravna i fizička lica dužna su, na zahtjev i u roku koji odredi Ombudsmena Bosne i Hercegovine, dostaviti tražene podatke i dokumente.

(7) Nadležne institucije u Bosni i Hercegovini obavezne su sarađivati s Ombudsmenom Bosne i Hercegovine i davati pismeno odgovore i obavještenja u roku koji je Ombudsmen Bosne i Hercegovine odredio i o efektu preporuka datih s ciljem otklanjanja diskriminacije.

Članak 8.

(Vođenje evidencije i koordinacija nadležnih tijela)

(1) Nadležne institucije Bosne i Hercegovine dužne su redovito voditi evidenciju o svim slučajevima prijavljene diskriminacije, a prikupljene podatke obvezno dostavljati Ministarstvu za ljudska prava i izbjeglice Bosne i Hercegovine.

(2) Ministarstvo za ljudska prava i izbjeglice Bosne i Hercegovine obvezno je, u granicama zakonom utvrđenih nadležnosti, na temelju prikupljenih podataka o pojavama i opsegu diskriminacije, najmanje jednom godišnje pripremati izvješće Vijeću ministara Bosne i Hercegovine, a prema potrebi i posebna izvješća koja sadrže prijedlog mjera za sprečavanje i suzbijanje pojava diskriminacije u Bosni i Hercegovini.

(3) Ministarstvo za ljudska prava i izbjeglice Bosne i Hercegovine dužno je putem Vijeća ministara Bosne i Hercegovine jednom godišnje izvješćivati i Parlamentarnu skupštinu Bosne i Hercegovine o pojavama diskriminacije i u vezi s tim predlagati konkretne zakonodavne ili druge mjere.

(4) Sukladno odredbama ovoga članka, bit će ustanovljene posebne evidencije u zakonodavnim, izvršnim i sudskim tijelima radi evidentiranja slučajeva diskriminacije utvrđenih u kaznenim, parničnim, izvanparničnim i ovršnim postupcima.

(5) Središnja baza podataka za počinjena djela diskriminacije uspostaviti će se u Ministarstvu za ljudska prava i izbjeglice Bosne i Hercegovine.

(6) Ministarstvo za ljudska prava i izbjeglice Bosne i Hercegovine će u roku od 90 dana od dana stupanja na snagu ovoga Zakona donijeti Pravilnik o načinu prikupljanja podataka o predmetima diskriminacije u Bosni i Hercegovini, kojim se utvrđuje sadržaj i izgled upitnika za prikupljanje podataka o predmetima diskriminacije i ostala pitanja u vezi s postupkom prikupljanja potrebnih podataka.

Članak 9.
(Praćenje provedbe Zakona)

Ministarstvo za ljudska prava i izbjeglice Bosne i Hercegovine prati provedbu ovoga Zakona.

Članak 10.
(Suradnja s organizacijama civilnoga društva)

U izradi izvješća te pripremi zakona, strategija i drugih planova koji se odnose na stanje ljudskih prava i pitanja diskriminacije sve nadležne institucije obvezne su surađivati s organizacijama civilnoga društva koje se bave zaštitom i promicanjem ljudskih prava i organizacijama koje se bave zaštitom prava osoba i skupina osoba izloženih visokome riziku diskriminacije.

POGLAVLJE V. POSTUPCI ZA ZAŠTITU OD DISKRIMINACIJE

Članak 11.
(Zaštita u postojećim postupcima)

(1) Svaka osoba ili skupina osoba koja se smatra diskriminiranom može tražiti zaštitu svojih prava kroz postojeće sudske i upravne postupke.

(2) U slučajevima kada povreda prava na jednako postupanje proizlazi iz upravnog akta, žalba u upravnom postupku i eventualno pokretanje upravnog spora po osnovi zaštite od diskriminacije, a kojom se zahtijeva poništenje takvog upravnog akta, neće spriječiti osobu iz stavka (1) ovoga članka da pokrene sudski postupak za zaštitu od diskriminacije.

(3) Svi konkretni zahtjevi navedeni u članku 12. ovoga Zakona, kao pojedinačni ili zajednički, mogu se tražiti u svrhu podnošenja tužbe u parničnom postupku.

(4) Sud i druga tijela primjenjuju načelo hitnosti u svim postupcima u kojima se ispituje tvrdnje o počinjenoj diskriminaciji.

Članak 12.
(Posebne tužbe za zaštitu od diskriminacije)

(1) Osoba ili skupina osoba koje su izložene bilo kojem obliku diskriminacije, prema odredbama ovoga Zakona, ovlaštene su podnijeti tužbu i tražiti:

a) utvrđivanje da je tuženik povrijedio tužiteljevo pravo na jednako postupanje, odnosno da radnja koju je poduzeo ili propustio može neposredno dovesti do povrede prava na jednako postupanje (tužba za utvrđivanje diskriminacije);

b) zabranu poduzimanja radnji kojima se krši ili može prekršiti tužiteljevo pravo na jednako postupanje, odnosno poduzimanje radnji kojima se uklanja diskriminacija ili njezine posljedice (tužba za zabranu ili otklanjanje diskriminacije);

c) naknadu materijalne i nematerijalne šteta prouzročene povredom prava zaštićenih ovim Zakonom (tužba za naknadu štete);

d) da se presuda kojom je utvrđena povreda prava na jednako postupanje na trošak tuženika objavi u medijima.

(2) Zahtjevi iz stava 1. ovoga člana mogu se istaknuti zajedno sa zahtjevima za zaštitu drugih prava o kojima se odlučuje u parničnom postupku ako su svi zahtjevi u međusobnoj vezi bez

obzira na to je li za te zahtjeve propisano rješavanje u redovnom ili u posebnom parničnom postupku, osim sporova o smetanju posjeda. U tom slučaju primjenjuju se mjerodavna pravila za vrstu spora o kojoj je riječ, ako ovim Zakonom nije drukčije određeno.

(3) O tužbama iz stavka (1) ovoga člana odlučuje nadležni sud primjenjujući odredbe zakona o parničnom postupku koji se primjenjuju u Bosni i Hercegovini, ako ovim Zakonom nije drukčije određeno.

(4) Zahtjev za objavu presude iz stava (1) tačke d) ovoga člana sud će usvojiti ako utvrdi:

(a) da je do povrede prava na jednako postupanje došlo posredstvom medija, ili

(b) da je informacija o postupanju koje krši pravo na jednako postupanje bila objavljena u medijima, a objavljivanje presude je potrebno radi potpune naknade učinjene štete ili zaštite od nejednakog postupanja u budućim slučajevima.

(5) Ako usvoji zahtjev za objavom presude, sud će naložiti da se presuda objavi u cijelosti. Izuzetno, sud može odrediti da se presuda objavi u dijelovima ili da se iz teksta presude uklone određeni lični podaci ako je to potrebno radi zaštite privatnosti stranaka i drugih lica, a ne dovodi u pitanje svrhu pružene pravne zaštite.

(6) Presuda kojom se nalaže objava u medijima obavezuje izdavača medija u kojem treba objaviti presudu, bez obzira na to je li bio stranka u postupku.

Članak 12a

(Odnos Institucije ombudsmena i suda)

U slučaju da sud razmatra predmet o kojem je Institucija ombudsmena već donijela preporuku, koju stranka u postupku koristi kao dokaz, sud u skladu s pravilima postupka razmatra preporuku ombudsmana.

Članak 13.

(Nadležnost, rokovi i izvršenje)

(1) Ako ovim Zakonom nije drukčije propisano, a sukladno zakonima o sudovima obaju entiteta i Brčko Distrikta Bosne i Hercegovine, za sporove po tužbi iz članka 12. ovoga Zakona nadležan je u prvom i drugom stepenu pored suda opšte mjesne nadležnosti, i sud na čijem području tužilac ima prebivalište ili boravište, te sud mjesta gdje se dogodila šteta ili je počinjena radnja diskriminacije.

(2) U postupcima propisanim u članku 12. ovoga Zakona uvijek je dozvoljena revizija.

(3) Po osnovi tužbenog zahtjeva iz članka 12. toč. b) i d) ovoga Zakona, nadležni sud može odlučiti da žalba ne zadržava izvršenje ili određuje kraći rok za ispunjenje radnje naložene tuženiku.

(4) Rok za podnošenje tužbe na osnovu člana 12. ovog zakona iznosi (3) tri godine od dana saznanja o učinjenoj povredi prava, a najdalje (5) pet godina od dana učinjenja povrede. Kod kontinuirane diskriminacije rok se računa od dana posljednje učinjene radnje. Rokovi se ne računaju u slučajevima sistemske diskriminacije. Rok za podnošenje zahtjeva za reviziju iznosi tri mjeseca od dana uručjenja drugostepene presude.

Članak

14.

(Mjera obezbjeđenja)

(1) Prije pokretanja i u toku postupka povodom zahtjeva iz člana 12. stava (1) sud može na prijedlog predlagatelja odrediti sudsku mjeru obezbjeđenja, odnosno privremenu mjeru obezbjeđenja, shodno pravilima zakona o parničnom postupku koji se primjenjuju u Bosni i Hercegovini

(2) Mjera obezbjeđenja se može odrediti ako:

- a) predlagatelj učini vjerovatnim da je povrijeđeno pravo na jednako postupanje,**
- b) je određivanje mjere obezbjeđenja potrebno radi otklanjanja opasnosti od teške povrede prava na jednako postupanje, nenadoknadle štete ili sprečavanja nasilja.**

Članak 15.

(Preraspodjela tereta dokazivanja)

(1) U svim postupcima predviđenim ovim zakonom kada lice ili grupa lica, na osnovu njima raspoloživih dokaza, učine vjerovatnim da je doslo do diskriminacije, teret dokazivanja da nije doslo do diskriminacije leži na suprotnoj strani.

(2) U slučajevima u kojima lice smatra da je snosilo posljedice diskriminacije, kao dokazno sredstvo za ostvarenje prava iz stava (1) ovog člana mogu se koristiti i statistički podaci ili baze podataka.

(3) Kaosvjedok u postupcima za zaštitu od diskriminacije može se pojaviti i lice koje se svjesno izložilo diskriminatorskom postupanju sa namjerom neposredne provjere primjene pravila o zabrani diskriminacije.

4) Lice iz stava 3) ovog člana dužno je da obavijesti Ombudsmene za ljudska prava BiH o namjeravanoj radnji, osim ako okolnosti to ne dozvoljavaju, kao i da o preduztoj radnji izjesti Ombudsmana u pismenom obliku.

5) Sud lice iz stave 3) ovog člana može saslušati kao svjedoka.

6) Lice iz stava 3) može podnijeti tuzbu iz člana 12. stav 1) tačka a), b) i d) u konkretnom slučaju.

(7) U slučajevima kada lice smatra da je snosilo posljedice diskriminacije zbog propuštanja razumnog prilagođavanja, teret dokazivanja leži na protivnoj strani.

(8) Odredba stava 1. ovog člana ne primjenjuje u prekršajnim i krivičnim postupcima.

Članak 16.
(Sudjelovanje trećih osoba)

(1) U postupku koji se pokreće sukladno članku 12. ovoga Zakona, **može se kao umješlač** na strani osobe ili skupine osoba koje tvrde da su žrtve diskriminacije, pridružiti tijelo, organizacija, ustanova, udruga ili druga osoba koja se, u sklopu svoje djelatnosti, bavi zaštitom od diskriminacije osoba ili skupine osoba o čijim se pravima odlučuje u postupku.

(2) Sud će dopustiti učešće umješlača samo uz pristanak tužitelja.

(3) Umješlač će učestvovati i poduzimati radnje u postupku sve do izričitog opoziva pristanka tužitelja.

(4) Bez obzira na ishod parnice, **umješlač sam snosi** troškove svoga sudjelovanja u parnici.

Članak 17.
(Kolektivna tužba za zaštitu od diskriminacije)

(1) Udruženja ili druge organizacije osnovane u skladu sa zakonom, koje se bave zaštitom ljudskih prava odnosno prava određene grupe lica mogu da podnesu tužbu protiv lica koje je povrijedilo pravo na jednako postupanje većeg broja lica koja pretežno pripadaju grupi čija prava tužilac štiti.

(2) U tužbi iz stava 1. mogu se istaknuti zahtjevi da se:

(a) utvrdi da je tuženi povrijedio pravo na jednako postupanje u odnosu na članove grupe čija prava tužilac štiti,

(b) zabrani poduzimanje radnji kojima se krši ili može prekršiti pravo na jednako postupanje, odnosno izvrše radnje kojima se uklanja diskriminacija ili njene posljedice u odnosu na članove grupe,

(c) presuda kojom je utvrđena povreda prava na jednako postupanje objavi u medijima na trošak tuženog.

(3) Procesne odredbe ovog zakona na odgovarajući način primjenjuju se na tužbu iz stava 1. ovog člana.

BRIŠE SE ČLANAK 18.

POGLAVLJE VI. KAZNENE (PREKRŠAJNE) ODREDBE

Članak 19.
(Povreda članka 2. stavak (2) ovoga Zakona)

(1) Pravna osoba koja dovede neku osobu ili skupinu osoba u nepovoljan položaj po osnovama nabrojanim u članku 2. (Diskriminacija), stavak (1) na način opisan u čl. 3. (Oblici diskriminacije) i 4. (Ostali oblici diskriminacije) ovoga Zakona kaznit će se za prekršaj novčanom kaznom uz iznosu od 1.500 KM do 5.000 KM.

(2) Za prekršaj iz stavka (1) ovog članka također će se kazniti i odgovorna osoba u državnoj, entitetskoj i kantonalnoj instituciji, instituciji Brčko Distrikta Bosne i Hercegovine, općinskoj instituciji, pravnoj osobi s javnim ovlastima i u drugoj pravnoj osobi novčanom kaznom u iznosu od 700 KM do 1.500 KM.

(3) Za prekršaj iz stavka (1) ovog članka također će se kazniti i fizička osoba novčanom kaznom u iznosu od 550 KM do 1.500 KM.

(4) Ako se prekršaj iz stavka (1) ovoga članka počini propuštanjem da se postupi po preporuci Ombudsmana Bosne i Hercegovine, kaznit će se pravna osoba novčanom kaznom u iznosu od 2.500 KM do 6.500 KM, a odgovorna osoba u pravnoj osobi ili fizička osoba novčanom kaznom u iznosu od 1.000 KM do 3.000 KM.

(5) Ako se prekršaj iz stavka (1) ovoga članka počini propuštanjem da se postupi po nalogu suda, kaznit će se pravna osoba novčanom kaznom u iznosu od 3.500 KM do 10.000 KM, a odgovorna osoba u pravnoj osobi ili fizička osoba novčanom kaznom u iznosu od 2.000 KM do 5.000 KM.

Članak 20.

(Povreda članka 7. st. (6) i (7) ovoga Zakona)

(1) Kaznit će se pravna osoba za prekršaj novčanom kaznom u iznosu od 1.000 KM do 5.000 KM ako:

a) ne dostavi podatke ili dokumente na zahtjev Ombudsmana Bosne i Hercegovine, odnosno ne dostavi ih u propisanom roku i ne dopusti uvid u njih protivno članku 7. (Središnja institucija za zaštitu od diskriminacije) stavak (6) ovoga Zakona,

b) ne surađuje s Ombudsmanom Bosne i Hercegovine i ne daje pisane odgovore ili obavijesti, odnosno ne izvijesti o učinku preporuka danih radi otklanjanja diskriminacije protivno članku 7. stavak (7) ovoga Zakona.

(2) Za prekršaje iz stavka (1) ovoga članka također će se kazniti i odgovorna osoba u državnoj, entitetskoj i kantonalnoj instituciji, instituciji Brčko Distrikta Bosne i Hercegovine, općinskoj instituciji, pravnoj osobi s javnim ovlastima i u drugoj pravnoj osobi novčanom kaznom u iznosu od 500 KM do 1.500 KM.

(3) Za prekršaj iz stavka (1) ovoga članka također će se kazniti i fizička osoba novčanom kaznom u iznosu od 450 KM do 1.000 KM.

Članak 21.

(Povreda članka 18. ovoga Zakona)

(1) Pravna osoba koja osobu koja je prijavila diskriminaciju u dobroj vjeri ili osobu koja je na bilo koji način sudjelovala u postupku zaštite od diskriminacije dovede u nepovoljan položaj na osnovi toga što je ta osoba prijavila diskriminaciju ili sudjelovala u postupku, protivno članku 18. (Zaštita osoba koje prijave diskriminaciju ili sudjeluju u postupku) ovoga Zakona, kaznit će se za prekršaj novčanom kaznom u iznosu od 1.000 KM do 10.000 KM.

(2) Za prekršaje iz stavka (1) ovoga članka također će se kazniti i odgovorna osoba u državnoj, entitetskoj i kantonalnoj instituciji, instituciji Brčko Distrikta Bosne i Hercegovine, općinskoj instituciji, pravnoj osobi s javnim ovlastima i u drugoj pravnoj osobi novčanom kaznom u iznosu od 1.000 KM do 3.500 KM.

(3) Za prekršaj iz stavka (1) ovoga članka također će se kazniti i fizička osoba novčanom kaznom u iznosu od 700 KM do 2.000 KM.

(4) Ako prekršaj iz stavka (1) ovoga članka počini s namjerom odgovorna osoba u pravnoj osobi, kaznit će se odgovorna osoba u pravnoj osobi novčanom kaznom u iznosu od 2.000 KM do 7.000 KM, a ako ga počini fizička osoba s namjerom, kaznit će se novčanom kaznom u iznosu od 1.500 KM do 4.000 KM.

Članak 22.

(Zaštitne mjere)

(1) Za prekršaje propisane ovim Zakonom mogu se izreći zaštitne mjere oduzimanja predmeta i zabrane obavljanja određene profesionalne djelatnosti, poslovne djelatnosti ili dužnosti.

(2) Zaštitne mjere oduzimanja predmeta obvezatno se izriču svaki puta kada je prekršaj počinjen upotrebom tih predmeta, odnosno kada su predmeti bili namijenjeni počinjenju prekršaja ili su predmeti nastali zbog počinjenja prekršaja.

Članak 23.

(Objavljivanje rješenja o prekršaju)

Rješenje o prekršaju propisano ovim zakonom objavljuje se u najmanje jednom štampanom mediju dostupnom na cijeloj teritoriji Bosne i Hercegovine.

Rješenje o prekršaju propisano ovim Zakonom objavljuje se u **najmanje jednom štampanom mediju dostupnom** na cijelom teritoriju Bosne i Hercegovine.

POGLAVLJE VII. PRIJELAZNE I ZAVRŠNE ODREDBE

Članak 24.

(Usuglašavanje ostalih propisa s ovim Zakonom)

(1) U slučaju postojanja nesuglasnosti drugih zakona s ovim Zakonom, u postupcima po ovome Zakonu primjenjivat će se ovaj Zakon.

(2) Svi zakoni i opći propisi bit će usuglašeni s odredbama ovoga Zakona u roku od godinu dana od dana stupanja na snagu ovoga Zakona.

(3) Ovaj Zakon ne prejudicira odredbe i uvjete utvrđene međunarodnim ugovorima i sporazumima s vjerskim zajednicama, čime se ne dira u njihovu djelatnu, normativnu i organizacijsku autonomiju i načelo punog uživanja prava vjerskih sloboda i izražavanja.

Članak 24a

“Sva javna tijela, te ostala pravna lica sa više od 20 uposlenih, dužni su da u svoje opšte pravne akte, ili kroz posebne pravne akte, regulišu postupanje u slučaju diskriminacije, te da tako osiguraju efikasne interne procedure zaštite“

Članak 25.

(Stupanje na snagu)

Ovaj Zakon stupa na snagu osmoga dana od dana objave u "Službenom glasniku BiH."

Predsjedatelj
Zastupničkog doma
Parlamentarne skupštine BiH
Beriz Belkić, v. r.

Predsjedatelj
Doma naroda
Parlamentarne skupštine BiH
Ilija Filipović, v. r.